

บทที่ 6

การนำไปใช้และพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์

ในอดีตที่ผ่านมา มักพบว่าหน่วยงานภาครัฐจำนวนมากได้พยายามจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดทางสังคม แต่มีอยู่ไม่มากนักที่ได้มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จริงจัง และต่อเนื่อง ตลอดจนมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างทันการณ์ ทั้ง ๆ ที่มาตรฐานและตัวชี้วัด ที่สร้างขึ้นนั้นมีความสำคัญและมีค่าใช้จ่ายในการจัดทำสูงก็ตาม สาเหตุสำคัญได้แก่

- 1) ขาดการเล็งเห็นความจำเป็นและการใช้ประโยชน์กับการปฏิบัติงานพัฒนา ทั้งระดับการพัฒนานโยบายและระดับการบริหารจัดการ ในเชิงวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กร
- 2) ขาดการผลักดันให้มาตรฐานและตัวชี้วัดเหล่านั้นได้มีการดำเนินไปอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีผู้รับผิดชอบแต่ละขั้นตอน มีการติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำเป็นระบบสารสนเทศ ไปจนถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน เป็นวงจรและเป็นส่วนหนึ่งของงานประจำ
- 3) ขาดงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน ทั้งนี้เกิดจากการมิได้จัดทำแผนงบประมาณ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ และขาดการเห็นความจำเป็นของผู้มีอำนาจอนุมัติ
- 4) ขาดกลไกและสิ่งอำนวยความสะดวกในการนำไปปฏิบัติ เช่น ขาดระเบียบรองรับ ขาดคู่มือแนะนำสำหรับผู้ปฏิบัติ และขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เห็นประโยชน์จากการนำไปใช้ ต่องานของผู้ปฏิบัติเอง เป็นต้น
- 5) ขาดการพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัด โดยทั่วไปมาตรฐานและตัวชี้วัดทางสังคมจะแตกต่างจากมาตรฐานด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี หรือมาตรฐานอุตสาหกรรม ตรงที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และบางเรื่องจำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะเฝ้าระวัง ในกรณีที่มีความเสี่ยงสูงต่อผลกระทบ หากมาตรฐานและตัวชี้วัดไม่ได้รับการพัฒนาก็อาจเป็นผลให้ขาดการยอมรับ และใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่
- 6) ขาดการประชาสัมพันธ์มาตรฐานตัวชี้วัดให้เป็นที่ยอมรับความสำคัญ และความจำเป็นในวงกว้าง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและสร้างพลังประชาชนในการร่วมมือ วิพากษ์วิจารณ์เพื่อปรับปรุง และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของหน่วยปฏิบัติ

เพื่อประโยชน์ในการผลักดันให้มีการนำมาตรฐานและตัวชี้วัดนี้ไปสู่การปฏิบัติ การใช้ประโยชน์ และการพัฒนาขั้นต่อไปจึงเสนอประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) ความสอดคล้องของมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์กับนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ 2) แนวทางการนำมาตรฐานและ

ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ไปสู่การปฏิบัติ 3) แนวทางการพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้

6.1 ความสอดคล้องของมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์กับนโยบาย

และยุทธศาสตร์ของประเทศ

การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยทั่วไปมักพิจารณาถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ ได้แก่ ทุนส่วนในส่วนที่เป็นตัวเงิน ทุนในส่วนที่เป็นธรรมชาติเช่น ลักษณะของดินฟ้าอากาศ การใช้ประโยชน์จากที่ดินด้านการเกษตร และการผลิตอื่น ๆ รวมถึงทุนในส่วนที่เป็นบุคลากร เช่น ความรู้ความสามารถโดยรวมของคนในชาติ ภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมา นอกจากนี้ที่กล่าวมาสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของประเทศ ซึ่งมีหลายระดับและหลายมิติประกอบกัน

ทั้งนี้ เมื่อย้อนมองการพัฒนาที่ผ่านมาเมื่อรัฐบาลกำหนดยุทธศาสตร์เช่นใด กิจกรรมการพัฒนาจะต้องสอดคล้อง ส่วนจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการบริหารประเทศภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ อาทิเช่น การกำหนดว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง นำไปสู่การตั้งบ้านเรือน ศูนย์ราชการ ศูนย์กลางธุรกิจ และ ศูนย์กลางคมนาคม จนมีผลการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในช่วงเริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานการพัฒนา ในยุคสมัยต่อมา ประเทศไทยก็เต็มไปด้วยโครงสร้างพื้นฐานพัฒนาต่าง ๆ เช่น ถนน เส้นทางรถไฟ ไฟฟ้า เขื่อน ท่าเรือน้ำลึก ในช่วงต่อมา ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม ก็เป็นผลให้เกิดนิคมอุตสาหกรรมขึ้นหลายแห่ง เช่น นิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชลบุรี ระยอง สมุทรปราการ ขอนแก่น ลำพูน ฯลฯ ดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นเห็นได้ว่าการพัฒนาใน 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา มักมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ชัดเจนและไม่ซับซ้อน ส่วนในยุคปัจจุบันประเทศไทยได้เปิดประเทศ ดึงดูดการค้าและการทูตกับประเทศอื่น ๆ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจึงไม่สามารถกำหนดได้ตามลำพัง เนื่องจากต้องคำนึงถึงกระแสโลกาภิวัตน์ และการให้คุณค่าของกิจกรรมการพัฒนาในระดับสากล

ดังนั้นเมื่อประเทศไทยได้มีการปรับปรุงระบบโครงสร้างหน่วยงานราชการใหม่ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 ได้ก่อให้เกิดกระทรวงใหม่ พันธกิจใหม่ หนึ่งในนั้นคือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ชื่อกระทรวงกำหนดหน้าที่หลัก 2 ประการคือ “การพัฒนาสังคม” และ “ความมั่นคงของมนุษย์” ทั้งนี้ในส่วนของ “ความมั่นคงของมนุษย์” เรียกได้ว่าเป็นหน้าที่ใหม่ จำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นรองรับ รวมถึงการสร้างมาตรฐานและตัวชี้วัดด้วย

ตามที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้นว่า การกำหนดยุทธศาสตร์เป็นเช่นใดต้องมีกิจกรรมที่สอดคล้อง ในส่วนของการดำเนินการจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ก็เช่นกัน คณะผู้ศึกษาจึงวิเคราะห์และคัดเลือกเฉพาะยุทธศาสตร์และนโยบายที่สอดคล้องกับความมั่นคงของมนุษย์ มีข้อค้นพบดังนี้

6.1.1 ความสอดคล้องกับสถานการณ์ระดับประเทศ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมภายนอก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้คนไทยอยู่ในภาวะเสี่ยง เพราะสภาวะทางสังคมมีการแข่งขันอย่างรุนแรง มีความแตกต่างในองค์ความรู้ ความหลากหลายในค่านิยม และแนวคิดระหว่างความเป็นสากล และเอกลักษณ์ไทย จนเกิดปัญหาทั้งในเรื่องยาเสพติด การค้ามนุษย์ และการละเมิดสิทธิในรูปแบบต่าง ๆ

ประกอบกับประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตลอดจนมีการปฏิรูประบบสุขภาพ การปฏิรูประบบการศึกษา การปฏิรูประบบราชการ และการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่น เพื่อให้โอกาสคนยากจนสามารถเข้าถึงบริการของรัฐ แหล่งความรู้ ทรัพยากร และหลักประกันความมั่นคงในชีวิต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้สถาบันทางสังคม ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

การศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ระดับประเทศที่สำคัญดังนี้

- 1) ถือเป็นกลุ่มประเทศแรกในเวทีโลก ที่ได้ริเริ่มสร้างมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์
- 2) ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับเวทีโลกเรื่องสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในมิติของกลุ่มประเทศซีกโลกตะวันออก ที่ให้ความสำคัญทางด้านจิตวิญญาณ หรือจากสิ่งภายในตัวของมนุษย์เอง

6.1.2 ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ ข้อ 10 นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง โดยระบุว่า “รัฐบาลจะพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งเสริมสร้างสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ สังคมคุณธรรม และสังคมที่สมดุล”

ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเข้มแข็ง เป็นหน่วยพื้นฐานในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและเป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมแก่สมาชิกทุกวัยในครอบครัว ดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในชุมชนเพื่อให้คำปรึกษาและบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัว ทั้งด้านสุขภาพ การวางแผนและแก้ไขปัญหาคู่สมรส 2) สนับสนุนให้มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐานในชุมชนและสถานประกอบการ 3) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้กระทำความผิด ที่ละเมิดสิทธิและการทำทารุณกรรมต่อเด็กในทุกด้าน

4) มุ่งส่งเสริมสิทธิ สถานภาพและบทบาทสตรี การพัฒนาศักยภาพของสตรีให้สามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาชุมชนและประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งส่งเสริมความเท่าเทียมกันของสตรีในการรับราชการ 5) ยกย่องและให้หลักประกันแก่ผู้สูงอายุ โดยการสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาศักยภาพของสตรี พัฒนาศักยภาพของสตรี รวมทั้งนำประสบการณ์และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมาช่วยในการพัฒนาสังคม

ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส 1) ให้การสงเคราะห์และสนับสนุนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมแก่ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือ ผู้ทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้ 2) สนับสนุนองค์กรสาธารณกุศล เพื่อบรรเทาสาธารณภัยและสงเคราะห์ผู้ประสบภัยในระดับชาติ และในระดับชุมชน 3) จัดระบบการศึกษาและการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับระดับ และลักษณะของอาชีพหรือทุพพลภาพ รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การเสริมทักษะเฉพาะด้าน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ

การศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์มีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่สำคัญดังนี้

- 1) ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดระดับการพัฒนาคน
- 2) ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจสถานการณ์ และวัดความมั่นคงของมนุษย์ ด้าน

ครอบครัว

3) ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจภาวะคุกคาม และการกลั่นแกล้งและโอกาสของเด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ

4) ใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจสถานการณ์และสำรวจภาวะคุกคาม และการกลั่นแกล้งและโอกาสผู้ด้อยโอกาสในสังคม

6.1.3 ความสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกระทรวงที่จัดตั้งตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ และเป็นกระทรวงแรกของโลก ความชัดเจนในความหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความร่วมมือในการผลักดันแนวคิดให้บรรลุผลสำเร็จได้

การพัฒนาสังคม ตามคำจำกัดความของ แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2545 – 2549) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย การมีงานทำ มีรายได้ที่เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

ความมั่นคงของมนุษย์ เป็นคำใหม่สำหรับสังคมไทย คนส่วนใหญ่เคยชินกับความมั่นคงของรัฐ ในขณะที่เอกสารของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้รายงานว่าความมั่นคงของมนุษย์เป็นผลรวมของมิติเจ็ดด้านของความมั่นคง ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านอาหาร ด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านส่วนบุคคล ด้านชุมชนและด้านการเมือง เพราะความไม่มั่นคงในเรื่องเหล่านี้ อาจนำไปสู่วิกฤตของประเทศ และการเสนอเอกสารรายงานจากประเทศเคนยาได้ผลักดันแนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ปราศจากความหวาดกลัว ปราศจากความขาดแคลน และได้รับความเสมอภาค อย่างไรก็ตาม แนวคิดของต่างประเทศได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยตามนิยามของแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2545 – 2549) ซึ่งหมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวังและมีความสุข ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อเปลี่ยนนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปสู่การปฏิบัติ 2) เพื่อกำหนดทิศทางของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในช่วงปี พ.ศ. 2546–2548 ภายใต้ข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และ 3) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาสังคม ได้สะท้อนภาพความต้องการของสังคมที่จะเป็นสังคมคุณภาพ สังคมคุณธรรม และสังคมสมดุล เพราะเป็นการให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร และเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งสนับสนุนให้นาทุนทางวัฒนธรรม คือ ความเอื้ออาทร เกื้อกูล ค่านิยม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิด จิตสำนึกที่ดี ครอบครัวมีความอบอุ่นและมีคุณภาพ สังคมมีความสมดุลกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง มีสิทธิอย่างเสมอภาค ยุติธรรม มีระบบการจัดสวัสดิการสงเคราะห์แก่ผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถเข้าถึงระบบการจัดสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างปกติสุข สมควรแก่อดีตภาพ

ดังนั้นการจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ จึงมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลดังนี้

1) สร้างความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากการระบุถึงประเด็นพิจารณาที่ชัดเจนความมั่นคงของมนุษย์รายด้าน

2) สามารถพัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการสำรวจ สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์เป็นรายพื้นที่ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ภาคและประเทศ ตลอดจนเปรียบเทียบกับระดับสากล

6.1.4 ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวง

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามอำนาจหน้าที่ของพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 หมวด 6 และภายใต้เงื่อนไขที่เป็นปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีกลยุทธ์ และวิธีการหลัก ดังนี้

วิสัยทัศน์ ระบุว่า “กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นองค์กรและกลไกระดับชาติที่เอื้ออำนวยและประสานเชื่อมโยงกับภาคีทุกภาคส่วน เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตมีบริการสวัสดิการและคุ้มครองอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และเสมอภาค สามารถช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้เป็นสังคมสันติสุข น่ายุติและยั่งยืน”

พันธกิจ ระบุว่า “1) เพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาสังคม 2) พัฒนาหลักประกันความมั่นคงและส่งเสริมการพัฒนาทุนทางสังคม 3) ส่งเสริมการพัฒนาทุนทางสังคม”

ยุทธศาสตร์ มี 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนานโยบายและระบบสารสนเทศการพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อมีข้อมูล เครือข่าย และสารสนเทศของกลุ่มเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ทั้งสถานภาพ เพศวัย พื้นที่ สภาพการอยู่อาศัย ที่เป็นปัจจุบัน และเชื่อถือได้ (2) เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูล และสารสนเทศในการพัฒนานโยบาย และจัดบริการได้อย่างเป็นธรรม ทั่วถึง และไม่เลือกปฏิบัติ (3) เพื่อสนับสนุนมาตรการเฝ้าระวังในสังคมในชุมชน

2) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความมั่นคงในด้านการดำรงชีวิต มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน (2) เพื่อกระจายโอกาสและทรัพยากรลงในพื้นที่ชุมชน (3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนสวัสดิการในชุมชน (4) เพื่อสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัย

3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาบริการทางสังคมเชิงรุก มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (2) เพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ข้าราชการให้ทำงานป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา

4) ยุทธศาสตร์ด้านการรวมพลังพัฒนาทุนทางสังคม มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อสร้างทัศนคติของประชาชนให้เห็นคุณค่าและเข้าใจหลักการของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (2) เพื่อคุ้มครองและเสริมสร้างความเสมอภาคในสังคม (3) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต (4) เพื่อส่งเสริมคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ พบว่า การบริหารกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้บรรลุวิสัยทัศน์ในช่วงปี พ.ศ.2546-2548 มีเป้าหมายการดำเนินงานในปี พ.ศ.2547 ดังนี้ (1) ระบบข้อมูล สารสนเทศ ของกลุ่มเป้าหมาย ครอบครัว และการจัดสวัสดิการในระดับชุมชน (2) ระบบเครือข่ายเฝ้าระวังทางสังคมในชุมชน (3) นโยบายทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (4) ความเข้มแข็งของครอบครัว (5) ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนและท้องถิ่นจัดสวัสดิการทางสังคม (6) จัดบริการ

สวัสดิการและสงเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (7) การมีที่อยู่อาศัยมั่นคง (8) เครือข่ายการดูแลกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ (9) มาตรฐานทางสังคมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (10) มาตรฐานการจัดสวัสดิการประเภทต่าง ๆ ที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานสากล (11) กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนและสังคม (12) ความเสมอภาคหญิงชาย

หากพิจารณาจากยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มีความสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ดังนี้

1) ความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของกระทรวงฯ โดยเมื่อมีการดำเนินการที่สมบูรณ์สามารถพิจารณาถึงสถานการณ์ที่คุกคามความมั่นคงของมนุษย์ และสามารถพัฒนาระบบบริการสวัสดิการและการคุ้มครอง

2) ความสอดคล้องกับพันธกิจของกระทรวงฯ ในประเด็นการพัฒนาหลักประกันความมั่นคงและส่งเสริมการพัฒนาทุนทางสังคม โดยการเร่งสำรวจภัยคุกคามด้านต่าง ๆ และกำหนดเป็นโครงการที่สร้างหลักประกันความมั่นคงในรายองค์ประกอบและรายด้าน

3) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะด้านยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนานโยบายและระบบสารสนเทศการพัฒนาสังคม โดยนำตัวชี้วัดดังกล่าวไปออกเป็นแบบสำรวจที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ทั้งสถานภาพ เพศ วัย พื้นที่ สภาพการอยู่อาศัย ที่เป็นปัจจุบัน และนำไปสู่การจัดบริการ และการสร้างระบบการเฝ้าระวังทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ

4) ความสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ คือ สามารถนำเสนอมาตรฐานเบื้องต้นทางสังคมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

6.2 แนวทางการใช้ประโยชน์จากมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ในภาพรวมของการศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ในรายงานฉบับนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สามารถนำไปประยุกต์และใช้ประโยชน์ได้ทั้งระดับเวทีโลกและระดับการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานยุคใหม่ของระบบราชการ ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะลูกค้า(Customer Oriented) กล่าวคือ ต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับลูกค้า ประชาชน องค์กรชุมชน หรือภาคเอกชน ดังนั้นจะต้องเน้นคุณภาพในการให้บริการด้านต่าง ๆ ที่จะส่งมอบหรือให้บริการโดยคำนึงถึงความพอใจเป็นสำคัญ การสร้างคุณภาพในการให้บริการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรต้องพิจารณา ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในภาพรวม อาทิเช่น โครงสร้างการดำเนินงาน การจัดระบบงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงการมุ่งเน้นผลลัพธ์ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ในการนำมามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงควรมีการดำเนินการต่อไปนี้

6.2.1 การสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยในเวทีโลก

การนำเสนอมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ที่มีประเด็นพิจารณาชัดเจน ทั้งปัจจัยในตัวมนุษย์เองและปัจจัยภายนอก ถือได้ว่าประเทศไทยเป็นกลุ่มประเทศแรกของโลกที่ให้ความสำคัญต่อประเด็นดังกล่าว ดังนั้น จึงควรนำเสนอชุดมาตรฐานและตัวชี้วัดดังกล่าว สู่เวทีวิชาการระดับสากล เพื่อให้เกิดกระแสการถกเถียงเชิงวิชาการ เพื่อการสร้างสรรค์และปรับปรุงตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศอื่นและในเวทีเจรจาระหว่างประเทศ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเป็นเจ้าภาพในการผลักดันให้รัฐบาลไทยผ่านทางกระทรวงการต่างประเทศในการเป็นผู้นำผลักดันให้ประเทศอื่นได้มีการศึกษาความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อลดภาวะคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศนั้น ๆ

6.2.2 การใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศและประสานงานระหว่างกระทรวง

การนำตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ มาเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ทำให้สามารถทราบข้อมูล ข้อเท็จจริงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจกำหนดโครงการ และการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมกับประเด็นปัญหา ความรุนแรง โดยใช้วิธีการดำเนินการที่เหมาะสม

สำหรับประเด็นตัวชี้วัด ความมั่นคงของมนุษย์ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขต อำนาจหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาจพิจารณาสร้างกลไกการประสานงานระหว่างกระทรวง เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลที่ตรงกัน สามารถใช้ข้อมูลร่วมกัน เพื่อลดความ

เข้าซ้อนของงาน อีกทั้งได้ข้อมูลเชิงสถิติดังกล่าวของแต่ละกระทรวงตรงกัน ตามลักษณะของการบูรณาการระหว่างกระทรวง

6.2.3 การใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารและจัดการระบบข้อมูล

ในปีงบประมาณถัดไป ควรมีการสำรวจสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ในทุกพื้นที่ จำแนกเป็นรายจังหวัด ตามเขตการรับผิดชอบของ สำนักงานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด เมื่อสำรวจข้อมูลได้ระดับหนึ่ง จึงควรนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดและจัดสรรงบประมาณ ตามความรุนแรงของปัญหา และ ตามกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาของแต่ละพื้นที่ รวมถึงการกำหนดความเร่งด่วนและการจัดลำดับความสำคัญให้หน่วยงานภายในของกระทรวง ดังนี้

1) การจัดแบ่งและมอบหมายงาน

เมื่อมีมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจแล้ว สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรจัดแบ่งงานด้านการจัดทำเกณฑ์มาตรฐาน การสำรวจวิเคราะห์สถานการณ์ และการพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัด ตลอดจนการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ว่าควรเป็นของหน่วยงานใดบ้าง แล้วจัดทำเป็นหนังสือสั่งการ หนังสือขอความร่วมมือ รวมทั้งคู่มือต่าง ๆ เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการต่อไป ตลอดจนเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ ด้วย

2) การจัดระบบงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

จากการจัดทำมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ข้อมูลที่มีอยู่และหน่วยงานที่เก็บข้อมูลเหล่านั้น มีลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ได้บูรณาการกันเท่าที่ควร ประกอบกับข้อมูลที่มีการจัดเก็บมักมุ่งสนองพันธกิจของหน่วยงานที่จัดเก็บเป็นหลัก ดังนั้น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จำเป็นต้องมีระบบฐานข้อมูลที่ออกแบบเพื่อรองรับพันธกิจและภารกิจของกระทรวง ดังนั้นจึงควรจัดระบบงานข้อมูล โดยเน้นการพัฒนา 3 ส่วนคือ

2.1) กลไกการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลมี 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลที่มีหน่วยงานอื่นจัดทำอยู่แล้ว กับข้อมูลที่เป็นพันธกิจโดยตรงของกระทรวงและยังไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บเลย ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรดำเนินการดังนี้

(1) การรวบรวมข้อมูล ควรกำหนดให้เป็นบทบาทของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวง โดยทำการประสานงานไปยังสำนักงานปลัดกระทรวงทุกกระทรวง เพื่อขอรับเอกสารสถิติที่กระทรวงอื่นได้จัดทำไว้ทั้งในปัจจุบันและย้อนหลังไปประมาณ 5 ปี

(2) การจัดเก็บข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการนำประเด็นตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ที่ได้จัดทำขึ้นไปทำการเก็บข้อมูลจากประชาชนในแต่ละจังหวัด โดยมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด ทั้งนี้ ข้อมูลที่จัดเก็บควรสุ่มทุกตำบล และทุกอำเภอในขอบเขตการดำเนินงานระดับจังหวัด

(3) การติดตามประเด็นความรุนแรง (Hot Issue) ที่สอดคล้องกับพันธกิจของกระทรวง โดยถือเป็นพันธกิจของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ติดตามข่าวสารจากสื่อมวลชนโดยเน้นที่โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ โดยส่งประเด็นดังกล่าวไปยังสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อพิจารณาถึงมาตรการที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรแสดงบทบาทต่อสาธารณชนเช่นใด ในช่วงจังหวัดใด และโดยผู้บริหารกระทรวงระดับใด เช่น อธิบดี ปลัดกระทรวง หรือรัฐมนตรี จากนั้นจึงมอบหมายให้กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ประสานงานกับสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงถึงความฉะฉานในการแก้ปัญหา และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกระทรวงฯ

2) เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ในระบบราชการยุคเก่ามักเน้นการสื่อสารด้วยเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่สำหรับงานด้านดัชนีและตัวชี้วัด เป็นลักษณะงานด้านข้อมูลและสารสนเทศ จึงควรมีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถเชื่อมต่อข้อมูลถึงกันได้ เพื่อการบริหารงานภายใน (Intranet) และสามารถเรียกดูข้อมูลจากภายนอก (Internet) ได้ด้วย ทั้งนี้ควรกำหนดกลุ่มผู้ใช้งานเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

(1) ผู้บริหารกระทรวง มีฐานะการเข้าถึงข้อมูลได้ทุกระดับ และมีอำนาจในการเรียกดูรายงานจากฐานข้อมูลของกระทรวงตามที่ได้กำหนดไว้

(2) ผู้บริหารฐานข้อมูล มีหน้าที่ออกแบบฐานข้อมูล กำหนดชั้นของการเข้าถึงฐานข้อมูล

(3) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล เป็นเจ้าหน้าที่ภายใต้การกำกับของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยได้รับสิทธิในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม ข้อมูลในฐานข้อมูลส่วนกลางตามหน้าที่ซึ่งถูกกำหนดไว้

(4) เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะได้รับ E-mail เป็นส่วนบุคคล และ E-mail ส่วนของสำนักงาน โดยการสื่อสารถึงกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าสู่ข้อมูลตัวชี้วัดต่าง ๆ ของกระทรวง เพื่อใช้ในการวางแผน แต่หากต้องการข้อมูลในรูปแบบของสารสนเทศด้านความมั่นคงของมนุษย์ที่มากกว่ารูปแบบปกติที่เผยแพร่ ให้ประสานงานกับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยตรง

(5) บุคคลภายนอก สามารถเข้าถึงข้อมูลได้เฉพาะส่วนที่เผยแพร่เท่านั้น หากต้องการมากกว่าที่เผยแพร่ ต้องจัดทำคำขอเพื่อรับการพิจารณาเป็นรายกรณี

(6) ประชาชนโดยทั่วไป ควรมีโอกาสได้รับทราบในประเด็นสำคัญที่เป็นที่น่าสนใจ หรือมีผลกระทบต่อตัวเอง กลุ่ม หรือชุมชนที่เขาสังกัดอยู่ด้วย โดยจะต้องมีการสรุปประเด็นสำคัญในรูปแบบที่อ่านเข้าใจง่าย เพื่อเผยแพร่ในวงกว้างด้วยลักษณะที่น่าสนใจติดตามเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม

6.2.4 การใช้ประโยชน์ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์การปฏิบัติงาน

การบริหารราชการแบบเดิม ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเน้นกฎระเบียบ การดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ เป็นผลให้เป้าหมายหลักของระบบราชการที่มุ่งปฏิบัติงานเพื่อสนอง ความต้องการของประชาชนเบี่ยงเบนไป จึงเป็นที่มาของแนวคิดการบริหารงานแบบมุ่งผลลัพธ์ในการดำเนินงาน (Result-based) ดังนั้น การจัดทำดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ จึงสามารถปรับมาเป็นกลไกการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-based Management) ได้ดังนี้

1) การใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์เพื่อประเมินพันธกิจด้านการพัฒนาหลักประกันความมั่นคง

จากพันธกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กำหนดไว้ 3 ประการ คือ 1) เพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาสังคม 2) พัฒนาหลักประกันความมั่นคง และ 3) ส่งเสริมการพัฒนาทุนทางสังคม ในส่วนของตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์สามารถพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงว่าสามารถได้รับหลักประกันความมั่นคงมากน้อยเพียงใด อาทิเช่น

(1) ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย สามารถพิจารณาจากกรณีสิทธิในที่อยู่อาศัย ซึ่งในปัจจุบันพบว่า คนไทยยังคงเช่าที่อยู่อาศัย ถึง 1,673,639 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2543) คิดเป็นร้อยละ 10.5 ของครัวเรือนทั้งหมด ดังนั้น จึงควรพิจารณาโครงการประเภทของการสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูก เช่น บ้านเอื้ออาทร จากนั้นจึงพิจารณาเป็นรายปี เพื่อดู อัตราการเช่าอยู่อาศัยว่าลดลงเพียงใด หรืออีกนัยหนึ่งคือการมีกรรมสิทธิ์มากขึ้น หมายถึง การมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยนั่นเอง

(2) ความมั่นคงด้านครอบครัว ซึ่งพิจารณาจากอัตราการหย่าร้าง เช่น จากข้อมูลของกรมสุขภาพจิต (2545) ปี 2543 มีคู่สมรส 339,408 คู่ และหย่าร้าง 70,810 คู่ คิดเป็นอัตราหย่าร้างร้อยละ 20.86 แสดงให้เห็นว่าครอบครัวไทยขาดความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นควรกำหนดบทบาทให้สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัวสร้างกิจกรรม เพื่อลดอัตราการหย่าร้าง โดยอาจตั้งเป้าหมายในการลดลงร้อยละ 2 ต่อปี และให้คงที่ระหว่างร้อยละ 5-10 ต่อปี

2) เพื่อประเมินการใช้งบประมาณต่อหน่วยของกิจกรรม

ในการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ สามารถใช้การบริหารงบประมาณแบบแผนงาน การแสดงผลงาน (Performance-based Program Budgeting) มาเป็นฐานในการดำเนินงาน ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้ทั้งงานสังคมสงเคราะห์ และงานพัฒนา เช่น การประเมินค่าใช้จ่ายในการสร้างความมั่นคง

ของมนุษย์ด้านบุคคล อาจใช้ดัชนีด้านคนไทยปลอดอุบัติเหตุโดยประเมินจากกิจกรรมด้านการส่งเสริม
ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในปีที่ผ่านมาเทียบกับปีปัจจุบัน ควบคู่กับการพิจารณาอัตราการเกิดอุบัติเหตุ
ในปีที่ผ่านมาควบคู่กับปัจจุบัน จากนั้นจึงนำส่วนต่างของงบที่ใช้ในปีที่ผ่านมาเทียบกับปัจจุบัน เพื่อ
พิจารณาค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของการลดอุบัติเหตุต่อราย เป็นต้น

3) การใช้พิจารณาความดีความชอบประจำปี

ตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่อยู่ในกรอบมาตรฐานดังกล่าว อาจเลือกนำมาใช้ประเมินผลการ
ปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจากนโยบายสำคัญของกระทรวง และให้นำมาเปรียบเทียบกับอัตราความก้าวหน้าใน
การปฏิบัติงานในจังหวัดเดียวกัน หรือใช้เปรียบเทียบการปฏิบัติงานระหว่างจังหวัดที่มีลักษณะปัญหา
คล้าย คลึงกัน ซึ่งจะสามารถนำผลการประเมินมาใช้ในการพิจารณาความดีความชอบประจำปี หรือใช้
ประกอบการแต่งตั้งโยกย้าย เลื่อนขั้น หรือตำแหน่งได้ด้วย ทั้งนี้โดยดูจากการจัดเก็บบันทึกข้อมูล และ
การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมทั้งข้อเสนอในการพัฒนาตัวชี้วัดให้เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย

6.3 การพิจารณามิติของความมั่นคงของมนุษย์

มิติของการพิจารณามีความสำคัญต่อการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยพิจารณาควบคู่กับแนวคิดด้านความมั่นคงของมนุษย์ ที่เน้นมิติของภัยคุกคาม ทั้งในด้านการสิทธิมนุษยชน สิทธิพลเมือง สิทธิแรงงาน รวมถึงการคุกคามอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดด้านคุณภาพชีวิต ที่มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดีเป็นสุข อย่างไรก็ตามแนวคิดด้านคุณภาพชีวิต ถือว่าในวงวิชาการของทั้งในระดับสากลและไทยต่างคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี อีกทั้งได้มีการพัฒนามาอย่างยาวนาน เช่น ดัชนีวัดความจำเป็นพื้นฐาน ดัชนีวัดความอยู่ดีมีสุข เป็นต้น

สำหรับประเด็นที่ชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ที่เกี่ยวกับหลายมิติของการพิจารณา อาทิเช่น การสิทธิมนุษยชน การมีได้รับสนองความต้องการ การไม่ได้โอกาสที่เท่าเทียม ซึ่งอาจเรียกรวม ๆ ว่าด้านภัยคุกคาม จึงแตกต่างจากแนวคิดของคุณภาพชีวิตที่ยังมีมากหรือยังได้รับ ยิ่งทำให้มีวิถีชีวิตที่สุขสบายยิ่งขึ้น แต่เมื่อคุณภาพชีวิตบางด้านลดลง ซึ่งไม่ได้ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตอย่างแจ่มชัด เว้นแต่การลดลงของคุณภาพชีวิตบางด้านนั้นส่งผลถึงความไม่มั่นคง อาทิเช่น การกินอาหารที่ปลอดภัย สารพิษปนเปื้อน ถือว่าเป็นคุณภาพชีวิตดี ในทางกลับกันถ้ากินอาหารที่มีสารพิษปนเปื้อน ย่อมเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพ

ดังที่ได้กล่าวไว้เบื้องต้น สะท้อนให้เห็นว่าบางมุมมองของคุณภาพชีวิตที่ลดลงย่อมเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง หรือเป็นสาเหตุของความไม่มั่นคงของมนุษย์ได้ ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงทำการเทียบเคียงประเด็นชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ กับ มิติการพิจารณาว่าเป็น แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ หรือแนวคิดด้านภัยคุกคาม หรือทั้งคู่

6.3.1 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพ

ในแนวคิดด้านสุขภาพพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิตจนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 3 ใน 10 และเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 7 ใน 10 ด้าน ในจำนวนนี้ เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-1

ตารางที่ 6-1 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านสุขภาพจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	ภัยคุกคาม
1.คนไทยมีนิสัยสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสม	1. อัตราผู้ไม่ออกกำลังกายเป็นประจำ	✓	
	2. อัตราผู้ขาดการฝึกจิตใจให้สะอาดผ่องแผ้วเป็นนิจ	✓	

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	ภัยคุกคาม
2.คนไทยมีนิสัยป้องกัน การเจ็บป่วยที่ป้องกันได้	3. อัตราผู้ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคที่ป้องกันได้	✓	
	4. อัตราผู้ติดเชื้อเอดส์ (HIV) และโรคติดต่อร้ายแรง	✓	✓
3.คนไทยได้รับการรักษา เมื่อเจ็บป่วย และฟื้นฟู เมื่อหายป่วยถ้าจำเป็น	5. อัตราผู้ป่วยที่ไม่สามารถเข้าถึงสถานพยาบาลที่มีมาตรฐานภายใน 40 นาที		✓
	6. อัตราผู้ไม่สามารถเข้าถึงระบบประกันสุขภาพ		✓
4.คนไทยปลอดจากการ คุกคามด้านสุขภาพ	7. อัตราผู้สูบบุหรี่		✓
	8. อัตราผู้ติดสุราเรื้อรัง		✓
	9. อัตราผู้ติดสารเสพติด		✓
	10. อัตราผู้พยายามฆ่าตัวตาย		✓

6.3.2 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านอาหาร

ในแนวคิดด้านอาหาร พบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิตจนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 2 ใน 4 และเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 3 ใน 4 ด้าน ในจำนวนนี้เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-2

ตารางที่ 6-2 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านอาหารจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยสามารถมีอาหาร กินพอเพียง	11. อัตราผู้มีอาหารกินไม่ครบมื้อ	✓	
	12. อัตราผู้มีภาวะทุพโภชนาการ	✓	✓
2.คนไทยกินอาหารที่ ปลอดภัย	13. อัตราผู้กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ปรุงสุกด้วยความร้อน		✓
3.คนไทยไม่กินอาหารเกิน จำเป็น	14. อัตราผู้บริโภคเครื่องดื่มชูกำลังเป็นประจำ		✓

6.3.3 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา

ในแนวคิดด้านการศึกษาพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิต จนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 5 ใน 6 และเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 2 ใน 6 ด้าน ในจำนวนนี้เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-3

ตารางที่ 6-3 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านการศึกษาจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยสามารถสื่อสารในชีวิตประจำวันได้	15. อัตราคนไทยที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้	✓	
	16. อัตราคนไทยที่พูดภาษาไทยไม่ได้	✓	
2.คนไทยมีสิทธิและโอกาสศึกษาขั้นพื้นฐาน	17. อัตราผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีมาตรฐาน	✓	
	18. อัตราผู้ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน	✓	
3.คนไทยมีโอกาสเรียนรู้สิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต	19. อัตราคนไทยที่ขาดความรู้พื้นฐานภูมิปัญญาไทย	✓	✓
	20. อัตรานักเรียน / นักศึกษา ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศจากครู / อาจารย์		✓

6.3.4 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านศาสนาและความเชื่อ

ในแนวคิดด้านศาสนาและความเชื่อพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเรื่องของภัยคุกคามทั้งหมดรวม 4 ด้าน ในจำนวนนี้เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-4

ตารางที่ 6-4 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านศาสนาและความเชื่อจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยได้รับการเผยแพร่หลักคำสอนที่ถูกต้องตามหลักศาสนา	21. อัตราผู้ถูกหลอกลวงให้หลงเชื่อหลักคำสอนทางศาสนา หรือลัทธิความเชื่อที่ผิดเพี้ยน		✓
2.คนไทยปฏิบัติตนถูกหลักศาสนา	22. อัตราผู้ติดอบายมุข	✓	✓

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
	23. อัตราผู้ประพฤติดีค้ำสอนข้อห้ามทางศาสนาที่ร้ายแรง		✓
	24. อัตราผู้บริโภคล้มเหลว		✓

6.3.5 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัย

ในแนวคิดด้านที่อยู่อาศัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิตจนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 5 ใน 7 และเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 3 ใน 7 ด้าน ในจำนวนนี้เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-5

ตารางที่ 6-5 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยมีที่อยู่อาศัย	25. อัตราผู้มีที่อยู่อาศัยในสภาพสุ้ง	✓	
	26. อัตราผู้ที่ประสบปัญหาที่อยู่อาศัยจากอสังหาริมทรัพย์	✓	✓
2.คนไทยมีที่อยู่อาศัยไม่แออัด	27. อัตราผู้ใหญ่ที่ไม่มีห้องส่วนตัวในที่อยู่อาศัย	✓	
3.คนไทยมีสิทธิในที่อยู่อาศัย	28. อัตราผู้ถูกไล่รื้อ หรือถูกบังคับย้ายออกจากที่อยู่อาศัย		✓
4.คนไทยมีสาธารณูปโภคพื้นฐาน	29. อัตราครัวเรือนที่ไม่มีน้ำประปา	✓	
	30. อัตราครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้า	✓	
5.ที่อยู่อาศัยของคนไทยปลอดภัยจากภัยอันตรายและเหตุรำคาญ	31. อัตราครัวเรือนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากภัยอันตรายหรือสารพิษ		✓

6.3.6 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อม

ในแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคามทั้งหมด ดังตารางที่ 6-6

ตารางที่ 6-6 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.มลพิษในสิ่งแวดล้อม	32.อัตราผู้ป่วยจากมลพิษทางอากาศ	✓	✓
	33.อัตราผู้ป่วยที่ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสารพิษปนเปื้อน	✓	✓
	34.อัตราผู้ได้รับอันตรายจากจากสารเคมีทางการเกษตร	✓	✓

6.3.7 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ส่วนบุคคล

ในแนวคิดด้านความมั่นคงส่วนบุคคล พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของภัยคุกคามทั้งหมด ในจำนวนนี้ เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-7

ตารางที่ 6-7 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงส่วนบุคคลจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยมีอาชีวอนามัย	35. อัตราผู้ทุพพลภาพและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุหรือสภาพแวดล้อมในการทำงาน	✓	✓
2.คนไทยไม่เป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์	36. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าเด็ก		✓
	37. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าประเวณี		✓
	38. อัตราผู้ถูกข่มขืน		✓
	39. อัตราคนไทยที่ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าแรงงาน		✓
3.คนไทยปลอดภัยจากรายการค้าและไม่ใช่อาชญากรรม	40. อัตราผู้ถูกระบุร้ายขั้นรุนแรง		✓
	41. อัตราผู้ที่ถูกฆาตกรรม		✓
4.คนไทยปลอดภัยจากอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ	42. อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติ		✓
	43. อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุการจราจร		✓

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
5.คนไทยปลอดจากวินาศภัยและการคุกคามของรัฐ	44. อัตราผู้เสียชีวิตหรือสูญหายจากการกระทำของรัฐ (เจ้าหน้าที่)		✓
	45. อัตราผู้เสียชีวิตหรือหายสาบสูญจากการก่อการร้าย หรือสืบราชการลับของต่างชาติ		✓

6.3.8 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านครอบครัว

ในแนวคิดด้านครอบครัวพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิตจนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 4 ใน 12 ตัวชี้วัด และเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 9 ใน 12 ตัวชี้วัด ในจำนวนนี้ เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-8

ตารางที่ 6-8 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านครอบครัวจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1. คนไทยมีความพร้อมก่อนแต่งงาน	46. อัตราคู่สมรสที่แต่งงานก่อนบรรลุนิติภาวะ	✓	
	47. อัตราคู่สมรสที่แต่งงานโดยไม่มีอาชีพหรือรายได้พอเพียงต่อการมีครอบครัว	✓	
2. คนไทยมีแผนดำเนินชีวิตครอบครัว	48. อัตราคู่สมรสที่ไม่มีการตรวจเลือด		✓
	49. อัตราคู่สมรสที่แต่งงานโดยไม่จดทะเบียนสมรส	✓	
3. คนไทยมีระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว	50. อัตราทารกที่ถูกทอดทิ้ง		✓
	51. อัตราเด็กที่ถูกทอดทิ้ง		✓
	52. อัตราผู้พิการที่ถูกทอดทิ้ง		✓
	53. อัตราผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง		✓
	54. อัตราเด็กที่ทำผิดกฎหมาย		✓
	55. อัตราผู้ถูกกระทำรุนแรงโดยสมาชิกในครอบครัว		✓
	56. อัตราผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยสมาชิกในครอบครัว		✓
	57. อัตราการหย่าร้าง	✓	✓

6.3.9 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านชุมชน

ในแนวคิดด้านชุมชนพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิตจนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 1 ใน 3 ตัวชี้วัดและเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 2 ใน 3 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-9

ตารางที่ 6-9 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านชุมชนจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชน	58. อัตราผู้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหลักของชุมชน	✓	
2.คนไทยสามารถมีความสัมพันธ์กับชุมชน	59. อัตราผู้ประสบอันตรายจากความขัดแย้งหรือแบ่งฝักฝ่ายของชุมชน		✓
3.คนไทยสามารถดำรงเอกลักษณ์ของชุมชน	60. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อวัฒนธรรมต่างถิ่นที่เป็นพิษภัย		✓

6.3.10 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านเศรษฐกิจ

ในแนวคิดด้านเศรษฐกิจพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิตจนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 4 ใน 5 ตัวชี้วัด และเป็นเรื่องของภัยคุกคาม 1 ใน 5 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-10

ตารางที่ 6-10 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านเศรษฐกิจจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยมีปัจจัยการผลิตที่สามารถเลี้ยงตนเองได้	61. อัตราเกษตรกรที่ไม่มีปัจจัยการผลิต	✓	
	62. อัตราผู้ขาดความมั่นคงในรายได้	✓	
	63. ร้อยละของคนว่างงาน	✓	
2.คนไทยบริโภคไม่เกินความสามารถการผลิต	64. อัตราครัวเรือนที่มีหนี้สินเกินขีดความสามารถชำระคืน	✓	
3.คนไทยมีการลงทุนและการออมที่เป็นธรรม	65. อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ		✓

6.3.11 มิติของการพิจารณาความมั่นคงของมนุษย์ด้านการเมือง

ในแนวคิดด้านการเมืองพบว่า โดยส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของการลดทอนคุณภาพชีวิต จนเกิดเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ ถึง 1 ใน 5 ตัวชี้วัด และเป็นเรื่องของภัยคุกคามทั้งหมด 4 ใน 5 ตัวชี้วัด ในจำนวนนี้ เป็นทั้งการลดทอนคุณภาพชีวิตและภัยคุกคาม 1 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 6-11

ตารางที่ 6-11 แสดงดัชนีและตัวชี้วัดความมั่นคงด้านการเมืองจำแนกตามมิติการพิจารณา

ดัชนี	ตัวชี้วัด	มิติการพิจารณา	
		คุณภาพชีวิต	คุณภาพชีวิต
1.คนไทยมีสิทธิเสรีภาพ พื้นฐานทางการเมือง	66. อัตราผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง		✓
	67. อัตราผู้ประท้วงหรือแสดงออกทางการเมือง	✓	
	68. อัตราผู้อยู่ในพื้นที่ประกาศกฏอัยการศึก		✓
2.คนไทยมีอิสระจากการ ใช้อำนาจทางการเมือง โดยไม่ชอบธรรม	69. อัตราผู้เสียชีวิตจากการปราบปราม		✓
3.คนไทยปลอดภัยจากการ สูญเสียประโยชน์จากการ คอร์รัปชันทุกรูปแบบ	70. จำนวนเงินต่อหัวประชากรที่สูญเสีย เนื่องจากการคอร์รัปชัน		✓

6.4 ข้อเสนอมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์

ในส่วนของมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดเป็น 11 องค์ประกอบ และ 70 ตัวชี้วัด ซึ่งมีข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ดังนี้

1) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพ

ตัวชี้วัดที่ 1 อัตราผู้ไม่ออกกําลังกายเป็นประจำ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 2 อัตราผู้ขาดการฝึกจิตใจให้สะอาดผ่องแผ้วเป็นนิจ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 20

ตัวชี้วัดที่ 3 อัตราผู้ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคที่ป้องกันได้ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 4 อัตราผู้ติดเชื้อเอดส์ (HIV) และโรคติดต่อร้ายแรง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 3 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 5 อัตราผู้ป่วยที่ไม่สามารถเข้าถึงสถานพยาบาลที่มีมาตรฐานภายใน 40 นาที ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 6 อัตราผู้ไม่สามารถเข้าถึงระบบประกันสุขภาพ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 7 อัตราผู้สูบบุหรี่ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น เพศชายไม่เกินร้อยละ 20 เพศหญิงไม่เกินร้อยละ 3

ตัวชี้วัดที่ 8 อัตราผู้ติดสุราเรื้อรัง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น เพศชายไม่เกินร้อยละ 3 เพศหญิงไม่เกินร้อยละ 1

ตัวชี้วัดที่ 9 อัตราผู้ติดสารเสพติด ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ชายร้อยละ 2 หญิงร้อยละ 1

ตัวชี้วัดที่ 10 อัตราผู้พยายามฆ่าตัวตาย ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 5 / แสน

2) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านอาหาร

ตัวชี้วัดที่ 11 อัตราผู้มีอาหารกินไม่ครบมื้อ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 1

ตัวชี้วัดที่ 12 อัตราผู้มีภาวะทุพโภชนาการ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 15

ตัวชี้วัดที่ 13 อัตราผู้กินเนื้อสัตว์ที่ไม่ปรุงสุกด้วยความร้อน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 10

ตัวชี้วัดที่ 14 อัตราผู้บริโภคเครื่องดื่มชูกำลังเป็นประจำ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน ร้อยละ 5

3) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา

ตัวชี้วัดที่ 15 อัตราคนไทยที่อ่านและเขียนภาษาไทยไม่ได้ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน ร้อยละ 1

ตัวชี้วัดที่ 16 อัตราคนไทยที่พูดภาษาไทยไม่ได้ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 5 / พัน

ตัวชี้วัดที่ 17 อัตราผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีมาตรฐาน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 18 อัตราผู้ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน ร้อยละ 10

ตัวชี้วัดที่ 19 อัตราคนไทยที่ขาดความรู้พื้นฐานภูมิปัญญาไทย ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 20 อัตราผู้เรียนที่ถูกล่อลวงละเมิดทางเพศจากผู้สอน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 1 / แสน

4) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านศาสนาและความเชื่อ

ตัวชี้วัดที่ 21 อัตราผู้ถูกหลอกลวงให้หลงเชื่อหลักคำสอนทางศาสนา หรือลัทธิความเชื่อที่ผิดเพี้ยน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 2 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 22 อัตราผู้ติดอบายมุข ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน ร้อยละ 7

ตัวชี้วัดที่ 23 อัตราผู้ประพฤติดิตคำสอนข้อห้ามทางศาสนาที่ร้ายแรง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น พระและนักบวชไม่เกิน 1 / ล้าน และประชาชนทั่วไป ไม่เกิน 3 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 24 อัตราผู้บริโภคสื่อลามก ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 1 / แสน

5) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัย

ตัวชี้วัดที่ 25 อัตราผู้มีที่อยู่อาศัยในสภาพพุงผ้าง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 26 อัตราผู้ที่ประสบปัญหาที่อยู่อาศัยจากอัคคีภัย ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 7 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 27 อัตราผู้ใหญ่ที่ไม่มีห้องส่วนตัวในที่อยู่อาศัย ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 5 / พัน

ตัวชี้วัดที่ 28 อัตราผู้ถูกไล่อ้อ หรือถูกบังคับย้ายออกจากที่อยู่อาศัย ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 29 อัตราครัวเรือนที่ไม่มีน้ำประปา ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 1 / พัน

ตัวชี้วัดที่ 30 อัตราครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้า ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกินร้อยละ 10

ตัวชี้วัดที่ 31 อัตราครัวเรือนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่ออุบัติเหตุจากวัตถุอันตรายหรือสารพิษ

ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกินร้อยละ 5

6) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดที่ 32 อัตราผู้ป่วยจากมลพิษทางอากาศ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น

ไม่เกิน 2 / พัน

ตัวชี้วัดที่ 33 อัตราผู้ป่วยที่ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสารพิษปนเปื้อน ข้อเสนอมาตรฐาน

เบื้องต้นไม่เกิน 2 / พัน

ตัวชี้วัดที่ 34 อัตราผู้ได้รับอันตรายจากจากสารเคมีทางการเกษตร ข้อเสนอมาตรฐาน

เบื้องต้นไม่เกิน 5 / พัน

7) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านส่วนบุคคล

ตัวชี้วัดที่ 35 อัตราผู้ทุพพลภาพและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ หรือสภาพแวดล้อมในการ

ทำงาน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 36 อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุการจราจร ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน

2 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 37 อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าเด็ก ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน

2 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 38 อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าประเวณี ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น

ไม่เกิน 2 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 39 อัตราผู้ถูกข่มขืน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 3 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 40 อัตราคนไทยที่ตกเป็นเหยื่อในขบวนการค้าแรงงาน ข้อเสนอมาตรฐาน

เบื้องต้นไม่เกิน 5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 41 อัตราผู้ถูกประทุษร้ายจันรุนแรง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน

5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 42 อัตราผู้ที่ถูกฆาตกรรม ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 1 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 43 อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น

ไม่เกิน 5 / ล้าน

ตัวชี้วัดที่ 44 อัตราผู้เสียชีวิตหรือสูญหายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ข้อเสนอ

มาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 2 / ล้าน

ตัวชี้วัดที่ 45 อัตราผู้เสียชีวิตหรือหายสาบสูญจากการก่อการร้าย หรือสืบทราบการลับ
ของต่างชาติ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 2 / ล้าน

8) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านครอบครัว

ตัวชี้วัดที่ 46 อัตราคู่สมรสที่แต่งงานก่อนบรรลุนิติภาวะ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น
ไม่เกิน 1 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 47 อัตราคู่สมรสที่แต่งงานโดยไม่มีอาชีพหรือรายได้พอเพียงต่อการมี
ครอบครัว ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 48 อัตราคู่สมรสที่ไม่มีการตรวจเลือด ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน
5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 49 อัตราคู่สมรสที่แต่งงานโดยไม่จดทะเบียนสมรส ข้อเสนอมาตรฐาน
เบื้องต้น ไม่เกินร้อยละ 20

ตัวชี้วัดที่ 50 อัตราทารกที่ถูกทอดทิ้ง ซึ่งหมายถึงทารกที่แรกคลอดเป็นหลัก ข้อเสนอ
มาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 1 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 51 อัตราเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 6 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 52 อัตราผู้พิการที่ถูกทอดทิ้ง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 5 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 53 อัตราผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 7 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 54 อัตราเด็กที่ทำผิดกฎหมาย โดยพิจารณาจากการทำผิดกฎหมายอาญา
ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 3 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 55 อัตราผู้ถูกระงับการรุนแรงโดยสมาชิกในครอบครัว ข้อเสนอมาตรฐาน
เบื้องต้น ไม่เกิน 5 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 56 อัตราผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยสมาชิกในครอบครัว ข้อเสนอมาตรฐาน
เบื้องต้น ไม่เกิน 2 / แสน

ตัวชี้วัดที่ 57 อัตราการหย่าร้าง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 5 / พัน

9) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านชุมชน

ตัวชี้วัดที่ 58 อัตราผู้ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหลักของชุมชน ข้อเสนอ
มาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 5 / พัน

ตัวชี้วัดที่ 59 อัตราผู้ประสบอันตรายจากความขัดแย้งหรือแบ่งฝักฝ่ายของชุมชน
ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น ไม่เกิน 3 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 60 อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อวัฒนธรรมต่างถิ่นที่เป็นพิษภัย ข้อเสนอมาตรฐาน
เบื้องต้น ไม่เกินร้อยละ 1

10) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดที่ 61 อัตราเกษตรกรที่ไม่มีปัจจัยการผลิต ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน

ร้อยละ 10

ตัวชี้วัดที่ 62 อัตราผู้ขาดความมั่นคงในรายได้ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน

ร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 63 ร้อยละของคนว่างงาน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกินร้อยละ 4

ตัวชี้วัดที่ 64 อัตราครัวเรือนที่มีหนี้สินเกินขีดความสามารถชำระคืน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกินร้อยละ 5

ตัวชี้วัดที่ 65 อัตราผู้ตกเป็นเหยื่อในขบวนการอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 5 / หมื่น

11) องค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ด้านการเมือง

ตัวชี้วัดที่ 66 อัตราผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกินร้อยละ 30

ตัวชี้วัดที่ 67 อัตราผู้ประท้วงหรือแสดงออกทางการเมือง ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 3 / หมื่น

ตัวชี้วัดที่ 68 อัตราผู้อยู่ในพื้นที่ประกาศกฏอัยการศึก ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกินร้อยละ 4

ตัวชี้วัดที่ 69 อัตราผู้เสียชีวิตจากการปราบปราม ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 1 / สิบล้าน

ตัวชี้วัดที่ 70 จำนวนเงินต่อหัวประชากรที่สูญเสียเนื่องจากการคอร์รัปชัน ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้นไม่เกิน 1,000 บาทต่อคน

6.5 การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัด

การสร้างมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ในรายงานฉบับนี้ เป็นการจัดทำเพื่อให้ได้เกณฑ์มาตรฐานขั้นต้น ซึ่งมีองค์ประกอบ ดัชนี และตัวชี้วัด โดยแต่ละตัวชี้วัดได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum) และขั้นเทียบชั้น (Bench mark) ในการพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดมีประเด็นที่ดำเนินการ 6 ประการดังนี้

1) การปรับปรุงระดับมาตรฐานของแต่ละตัวชี้วัด ทั้งมาตรฐานขั้นต่ำและมาตรฐานเทียบชั้น ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมและเป้าหมายที่ควรจะเป็น ทั้งนี้โดยการนำผลการศึกษาวิจัยและข้อสรุปความเห็น ตลอดจนมาตรฐานเทียบเคียงของหน่วยงานและสถาบันอื่น ที่ได้จัดทำไว้มาพิจารณาเทียบเคียงเป็นระยะ ๆ ทุก ๆ ช่วงเวลา 3-5 ปี โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์

2) ปรับปรุงตัวชี้วัด ดัชนีและองค์ประกอบซึ่งจะต้องทำพร้อมกันไป โดยนำผลจากการศึกษาวิจัย ตลอดจนผลจากการปรับปรุงมาตรฐานในข้อที่ 1) มาพิจารณาประกอบแนวทางการปรับปรุงตัวชี้วัด ทำโดยพิจารณาถึงความชัดเจนแม่นยำตรงของตัวชี้วัดแต่ละตัว ประกอบกับการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดในกลุ่มดัชนี และระหว่างดัชนีในแต่ละองค์ประกอบ ดังนั้น จึงอาจทำให้จำนวนองค์ประกอบ ดัชนี และตัวชี้วัดเปลี่ยนแปลงไปด้วย การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดที่ดี ควรปรับให้จำนวนตัวชี้วัดมีไม่มากนัก แต่เป็นตัวชี้วัดที่สามารถวัดในประเด็นที่สำคัญ ครอบคลุม และสะท้อนสิ่งที่วัดได้

3) การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัด ควรพิจารณาความสะดวก กลุ่มค่าในทางปฏิบัติด้วย กล่าวคือ ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ปฏิบัติควรสามารถจัดเก็บข้อมูลได้โดยสะดวก และมีค่าใช้จ่ายน้อย หรือผู้รับผลการปฏิบัติก็สามารถให้ข้อมูลและประเมินผลได้ด้วยการพัฒนาตัวชี้วัด จึงควรพัฒนาเครื่องมือการบันทึกข้อมูล และการประเมินผลพร้อมกันไปด้วย

4) การพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจ สามารถใช้และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดได้ด้วย

5) ควรใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ โดยผ่านองค์กรในรูปคณะกรรมการ หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งจะทำหน้าที่รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

6) ควรมีการจัดสัมมนาหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานในสังกัดกระทรวงอื่น ที่ต้องขอความร่วมมือเกี่ยวกับข้อมูลตัวชี้วัดเหล่านี้ด้วย เพื่อร่วมกันปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์เป็นระยะ ๆ โดยในช่วงแรกอาจจะจัดสัมมนาหลังจากนำไปใช้ในช่วง 1-2 ปี หลังจากนั้นจึงควรปรับปรุงทุกช่วง 3-5 ปี ตามสถานการณ์และช่วงเวลาของแผนระดับชาติ หรือแผนกระทรวง